

Η ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΟΤΗΤΑ, ΩΣ ΑΞΙΑ ΚΑΙ ΑΡΕΤΗ (Μέρος Α')

*Ποια είναι η φύση της δημιουργικότητας; Γιατί υπάρχει κάτι και όχι τίποτα; Τι είναι το είναι και τι δεν είναι το μηδέν. Κακορίζικες έννοιες που βασανίζουν το άνθρωπο από τότε που άρχισε να καταλαβαίνει ότι υπάρχει. «Κανείς» σημαίνει και ένας και κανένας! Τι είναι ο άνθρωπος τώρα που ζει; Τι θα είναι όταν πεθάνει; Και τι ήταν προτού να γεννηθεί; Ο Κολόμβος είδε ως Αμερική την Ινδία που έψαχνε! Ο Σωκράτης έξω από την άγνοια δεν βρήκε στήριγμα: «εν οίδα ότι ουδέν οίδα»! «Εν» και «ουδέν» φανερώνονται στο περίφημο **Ούτις = Κανένας!** του Οδυσσέα. Η **Μήτις** ήταν η πρώτη Σύζυγος του Δία και μητέρα της Αθηνάς, της θεάς της σοφίας!*

*Η ύπαρξή μας δεν είναι νοητή χωρίς την ανυπαρξία. Οι Αρχαίοι Προγονοί μας είναι εκείνοι που ανακάλυψαν πρώτοι το Χάος, το «μη είναι», από το οποίο προέρχονται τα πάντα. «**Ήτοι μεν πρώτιστα Χάος εγένετο**» (ΗΣΙΟΔΟΣ). Η αποκάλυψή του, όμως, από τους επιστήμονες έγινε ουσιαστικά τα τελευταία πενήντα χρόνια, οπότε και ερευνάται συστηματικά ως **Θεωρία του Χάους**. Εντούτοις οι επιστημονικές ιδέες και ειδικά σε μεταφορική μορφή τους **είναι σαν τα φάρμακα, που στη σωστή τους αναλογία είναι σωτήρια, αλλά με λάθος συνταγή προκαλούν κακό. Απαιτείται, λοιπόν, σύνεση.***

*Όταν ένα ποτάμι πλησιάζει σε ένα βράχο, περιδινείται και επιστρέφει στον εαυτό του, το φαινόμενο που χαρακτηρίζουμε ως **ανάδραση (feedback)**. Πίσω από το βράχο δημιουργείται δίνη, η οποία, όσο υπάρχει η ροή (ενέργειας) διατηρεί μια εξαιρετικά σταθερή δομή, που συνιστά μια «**δωρεάν**» **τάξη μέσα στην αταξία και το χάος**. Τέτοια φαινόμενα παρατηρούνται άπειρα στη φύση, από τον μικρόκοσμο μέχρι το μέγακοσμο.*

*Οι αναδράσεις έχουν δύο μορφές. Την **θετική ανάδραση** μεγεθύνει τις συνέπειες. Και την **αρνητική**, που έχει αντίθετη προς την ροή φορά μειώνει την ένταση της δίνης και ρυθμίζει τη δραστηριότητα. Όταν, όμως, η αρνητική ανάδραση συνδυασθεί με τη θετική μπορούν να δημιουργήσουν μια καινούργια δυναμική ισορροπία, ήτοι ένα **σημείο διακλάδωσης**, όπου η χαοτική λειτουργία ξαφνικά μετατρέπεται σε τάξη. **Το φαινόμενο αυτό συνιστά την αυτοοργάνωση, από την οποία αναδύεται κάτι νέο από το μηδέν.***

*Η φύση λειτουργεί και λαμβάνει την αρμονική μορφή της λόγω ακριβώς αυτής της διαρκούς **ανασύνθεσης** της που λαμβάνει χώρα πάντα σε μια κατάσταση **αυτοοργανούμενης κρισιμότητας**. Εμείς παρατηρούμε μια εικόνα, θα λέγαμε στιγμιαία, ήτοι μία **διακριτή ισορροπία**, η οποία βέβαια διαρκώς μεταβάλλεται, αλλά τα αισθητήρια όργανά μας δεν μπορούν να παρακολουθήσουν τις θεωρούμενες φυσιολογικές αυτές μεταβολές.*

*Έτσι η **Φύση έχει βρει το δικό της τρόπο να ανανεώνεται και να διατηρεί τη φρεσκάδα της παραμένοντας «ζωντανή»**. Η κρατούσα άποψη σήμερα είναι και πάλι ότι ισχύει η έννοια της **Γαίας** των προγόνων μας, δηλαδή μια **ζωντανή οντότητα!***

*Τα **φυτά και τα έμβια** έχουν αυτο-«ανακαλύψει» την «άνω και κάτω οδό» του Ηράκλειτου, ήτοι τη («μάνωση και πύκνωση» του Αναξιμένη) και ακολουθώντας τη **χρυσή αναλογική κλίμακα** ανόδου και καθόδου εξισορροπούν μεταξύ της **αρνητικής εντροπίας** (ζωικής δύναμης) και θετικής **εντροπίας** (αταξίας). Έτσι **επιβιώνουν και διαιωνίζονται αναπαραγόμενα.***

*Τα **ανθρώπινα όντα** συνιστούν την **κορωνίδα της Πλάσης**. Συγκρινόμενα ακόμη και με τα πλέον προηγμένα από τα άλλα ζώα εκδηλώνουν ποιότητες και χαρακτηριστικά ως ριζικά διαφορετικά: τη **λογική σκέψη**, μαζί με την ικανότητα να αναλύουν, να συλλαμβάνουν και να κατανοούν αφηρημένες έννοιες, την ικανότητα να βιώνουν και να εκφράζουν **αισθητικές συγκινήσεις**, το συναίσθημα της **ηθικής ευθύνης**, τη δύναμη να **αγαπούν**, τη **συνείδηση** και τόσα άλλα μοναδικά ανθρώπινα χαρίσματα, στα οποία βασίζεται ολόκληρη η δομή και η ιστορία του **πολιτισμού**.*

*Οι πρώτιστες έννοιες **αλήθεια, κάλλος, αρετή, μνήμη** και **πίστη** συνιστούν το θεμέλιο όλων των αξιών που συγκροτούν και συγκρατούν τις ανθρώπινες κοινωνίες. Δεν έχει ιδιαίτερη σημασία το εάν είναι έξω από εμάς, περιμένοντας να ανακαλυφθούν, όπως πίστευε ο Πλάτωνας ή είναι, το πιο πιθανό, **αναδύσεις** της διαρκώς αυξανόμενης πολυπλοκότητας του εγκοσμίου μας.*

Ειδικά οι **καλλιτέχνες**, με τη γενική έννοια, έχουν αναπτύξει μια φυσική έφεση υψηλής **ευαισθησίας**, ώστε να θεωρείται ότι έχουν το **χάρισμα** να προσεγγίζουν τρόπον τινά μια **«κρυμμένη όψη της πραγματικότητας»**, που δεν είναι ορατή από τους πολλούς και έχουν την ικανότητα να την παρουσιάζουν μέσα από τα έργα στους **πολλούς, δημιουργώντας συναισθήματα της ίδιας υφής με τα δικά τους**. Το **καλλιτεχνικό αυτό συναίσθημα** δεν είναι ιδιαίτερα αιτιολογημένο, αλλά από τους επιστήμονες εντάσσεται στην **ολιστική ευφυΐα** που αναπτύσσουν αυτά τα άτομα.

Η έννοια της δημιουργικότητας: Έχει πλαστεί μια νοοτροπία ότι η δημιουργικότητα είναι «δώρο» ή ένα ειδικό «ταλέντο», που το έχουν ορισμένα άτομα μόνον και μάλιστα πιστεύεται ακόμη ότι η δημιουργικότητα πάει χέρι με χέρι με την ...τρέλα! Θεωρείται μια απόκλιση από το φυσιολογικό που προέρχεται από μια **έμπνευση** (εν και πνοή), που τους έρχεται απέξω και ίσως δεν έχουν και τη δυνατότητα να την ελέγξουν.

Επίσης πιστεύεται, εσφαλμένα, ότι η δημιουργικότητα περιορίζεται σε ορισμένους αναγνωρισμένους τομείς, όπως η **ποίηση, ζωγραφική, η μουσική** κ.ο.κ. Ήδη, όμως, έχει αποδειχθεί εμπράκτως ότι η δημιουργικότητα είναι **ανάδυσση του ανθρώπινου εγκεφάλου απλώνεται σε όλες τις δραστηριότητες του ανθρώπινου πνεύματος και καλύπτει όλο το φάσμα των ενεργημάτων μας**.

Τα άτομα που διακρίνονται για την **εφευρετικότητα, ανεξαρτησία και αυτονομία της σκέψης, για τον ενθουσιασμό, το άνοιγμα προς τις εμπειρίες, την αυτο-εμπιστοσύνη, την ανοχή της ασάφειας και την ικανότητα σύνθεσης των αντιθέτων, την έλξη προς το σύνθετο και την ολιστικότητα διαθέτουν μεγάλο απόθεμα ενεργητικότητας, συναισθηματική ισορροπία, συγκέντρωση των ενδιαφερόντων και της προσοχής στο στόχο**. Γι' αυτό είναι πρόθυμα να **αναλαμβάνουν δράση και κινδύνους**.

Το **χάος**, το οποίο κάποτε το θεωρούσαν ως ένα κακό «δράκο», τώρα πλέον η επιστήμη το θεωρεί ως **πηγή έμπνευσης και δημιουργίας νέων μορφών εξέλιξης** (θετικής αλλά και αρνητικής). Από τα καιρικά φαινόμενα και την τυρβώδη ροή στους καταρράκτες φθάνουμε στην ενεργοποίηση των νευρώνων του εγκεφάλου μας μέχρι τις διακυμάνσεις του χρηματιστηρίου. **Έτσι πλέον το καλό και κακό αναδύεται από τη μη προβλεψιμότητα των άπειρων φαινομένων**.

Η ζωή συνιστά μια πορεία προς την πολυπλοκότητα! Κάθε στιγμή ξανοίγεται κάτι καινούργιο και κάτι παλιό αδρανοποιείται ή αναδρά με ένα καινούργιο τρόπο. Κάθε τι που γίνεται αντιληπτό με τα αισθητήρια ή νοητικά μας όργανα βρίσκεται σε μια **διακριτή ισορροπία**, που έχει δυναμικό χαρακτήρα και διαρκώς μεταλλάσσεται μέσα στο χρόνο με ποικίλους βαθμούς αλλαγών

Να ζει κάποιος με **δημιουργική αμφιβολία σημαίνει να εισέρχεται στο χάος για να ανακαλύψει εκεί μια αλήθεια**, η οποία δεν μπορεί να εκφραστεί με λέξεις. Αυτή την ευαισθησία έχουν οι κάθε λογής δημιουργοί. **«Βλέπουν» μια άλλη αλήθεια που είναι πιο πραγματική!**

Οι **δημιουργικοί άνθρωποι παρουσιάζουν υψηλή ανοχή στην ασάφεια και την αμφιθυμία και μια τάση να σκέπτονται με αντίθετες έννοιες**, χωρίς να σημαίνει ότι γεννήθηκαν έτσι. Αφήνουν τον εαυτό τους **ελεύθερο** στην αίσθηση ότι **«γνωρίζουν και δεν γνωρίζουν»**, μια **αυθεντική ταπεινοφροσύνη!** Μια ανεπάρκεια, αβεβαιότητα, δέος, χαράς και απώλειας ελέγχου και εκτίμησης των μη γραμμικών μεταβολών. **Έχουν μια εξελικτική σκέψη**.

Η δημιουργικότητα είναι γεμάτη από μαγικές στιγμές έκπληξης, δηλαδή από ξαφνιάσματα αλήθειας και νέας ιδέας, που δεν υπήρχαν πριν.

Στις αποφάσεις ακόμη αφήνονται κάποια κενά ανοίγματα για να μπορεί να μπει κάτι καινούργιο, κάτι που έχει αφεθεί απέξω. Αυτό το κενό παρέχει την ευχέρεια για μια **ανοιχτή ροή, που είναι απαραίτητη στην αυτοοργάνωση του όλου**. (Συνέχεια στο επόμενο)

Δημήτρης Κ. Μπάκας
04 Νοε. 2022